

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 20 augusti 1919 kl. 1½ 1 e. m.

Tredje särskilda utskottets utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:t:s proposition med förslag till lag angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m., dels ock en i ämnet väckt motion.

Närvarande: herrar Kvarnzelius, friherre Fleming, Hallin, Klefbeck, C. G. Ekman, Widell, Oscar Olsson, Johansson i Friggeråker*), Linder*), Alexanderson, K. G. Westman, J. E. Berglund, Pettersson i Bjälbo*), Rehn, Nilsson i Landeryd, Andersson i Råstock, Jönsson i Revinge, E. Lindley, Andersson i Knäppinge, Bengtsson i Norup, Hansson i Stockholm, Hammar-skjöld, Carlsson i Frosterud och Andersson i Stockholm*).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Till tredje särskilda utskottet hava riksdagens kamrar för förberedande behandling hänvisat en den 2 augusti 1919 dagtecknad proposition nr 7, däruti Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över lantförsvarsärenden, föreslagit riksdagen att antaga följande förslag till

L a g

angående befrielse för värnpliktiga av 1918 års klass från fullgörande av viss värnpliktstjänstgöring i fredstid m. m.

Härigenom förordnas som följer:

§ 1.

Värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass, må, i den omfattning Konungen bestämmer, befrias från fullgörande av dem enligt § 27 mom. 1 eller 2 värnpliktslagen åliggande tjänstgöring i fredstid.

§ 2.

Uti § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskriven uttagning för utbildning till underbefäl eller fackmän skall icke äga rum bland värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass.

§ 3.

Värnpliktiga, tillhörande 1916 års klass, må erhålla befrielse från fullgörande av dem under år 1919 åliggande repetitionsövning.

Från fullgörande av nämnda repetitionsövning må, i den omfattning Konungen bestämmer, uppskov beviljas värnpliktiga, tillhörande 1917 års klass.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningssamling.

I sammanhang med remitterandet av nämnda proposition hava till utskottet överlämnats några i anledning av densamma inom kamrarna avgivna yttranden.

Motion.

Vidare har till utskottets förberedande behandling hänvisats en av herr *Lindhagen* inom första kammaren avgiven motion, nr 8, däruti motionären, med åberopande av de skäl, som av honom framförts i remissdebatten den 8 innevarande augusti, hemställt,

att riksdagen med anledning av propositionerna nr 7, 8 och 9 ville besluta fullständigt inställande av de övningar, som i propositionerna beröras och i varje fall skänka landet någon väsentlig lättnad utöver den tämligen principiösa och obetydliga nedsättning i övningsarna, som i propositionerna förordas.

Till utskottet har därjämte överlämnats ett i anledning av förenämnda motion inom kammaren avgivet yttrande.

Utskottets
yttrande.

Utskottet, som i sammanhang med den kungl. propositionen förefatt till behandling herr Lindhagens motion, i vad den avser de värnpliktsövningar, som i propositionen beröras, får, efter tagen del av den till grund för Kungl. Maj:ts förslag liggande utredningen samt det av motionären omförmälda yttrandet, anföra följande.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande förslag innebär:

1:o) att tjänstgöringstiden för värnpliktiga av 1918 års klass, vilka på grund av den under sistförflutna året härjande influensaepidemien enligt utfärdade generalorder antingen redan inkallats eller längre fram skola inkallas till tjänstgöring under kortare tid än värnpliktslagen föreskriver, skall med erforderligt dagantal avkortas;

2:o) att armén tillhörande vapenföra studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda av 1918 års klass skola från slutet av innevarande månad befrias från vidare fullgörande av dem åliggande första tjänstgöring, ävensom att marinen tillhörande värnpliktiga studenter och likställda av samma årsklass skola komma i åtnjutande av motsvarande avkortning i dem åliggande tjänstgöringstid;

3:o) att uti § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskriven uttagning för utbildning till underbefäl eller fackmän icke skall äga rum bland värnpliktiga, tillhörande 1918 års klass; samt

4:o) att årets repetitionsövningar skola — utom vid kavalleriet — inställas, i det att värnpliktiga av årsklasserna 1916 och 1918 befrias från fullgörande av repetitionsövning innevarande år samt värnpliktiga, tillhörande 1917 års klass, erhålla uppskov med fullgörande av nämnda övning.

Vad först angår frågan om avkortning av tjänstgöringstiden för den stora huvudmassan värnpliktiga av 1918 års klass finner utskottet sig böra biträda Kungl. Maj:ts härutinnan framställda förslag. I likhet med såväl försvarskommissionen som föredragande departementschefen håller utskottet före, att det av flera skäl icke kan vara lämpligt att till ett följande år inkalla ifrågavarande värnpliktiga till tjänstgöring under det för envar av dem enligt värnpliktslagens bestämmelser återstående antalet dagar.

Mot den tillämnade avkortningen av tjänstgöringstiden för studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda har utskottet icke något att erinra.

Kungl. Maj:ts förslag om inställande av den i § 26 mom. 2 och 3 värnpliktslagen föreskrivna uttagningen för utbildning till underbefäl eller fackmän finner sig utskottet böra biträda. Tydligt är, att med den omläggning av tjänstgöringsförhållandena, som ägt rum, någon dylik uttagning icke lämpligen bör ifrågakomma.

Vad slutligen angår förslaget om inställandet av årets repetitionsövningar föranleder detta från utskottets sida icke någon erinran. I likhet med försvarskommissionen håller utskottet före, att en dylik åtgärd bör så mycket mera vidtagas, som därigenom icke blott vinnes ökad arbetskraft

för det under nuvarande förhållanden mera än vanligt viktiga produktiva arbetet utan jämväl göres avsevärda med hänsyn till den statsfinansiella ställningen betydelsefulla besparingar. Att värnpliktiga av 1916 och 1918 års klasser helt befrias från fullgörande av årets repetitionsövning finner utskottet sig böra tillstyrka. Enligt utskottets uppfattning skulle det varit önskvärt, att, på sätt försvarskommissionen föreslagit, beslut av enahanda innebörd redan nu kunnat fattas jämväl rörande värnpliktiga av 1917 års klass. Med hänsyn till vad föredragande departementschefen i ämnet anfört uti sitt den 9 maj 1919 till statsrådsprotokollet avgivna, i den nu föreliggande propositionen åberopade yttrande har emellertid utskottet icke ansett sig böra vidtaga någon ändring i Kungl. Maj:ts förslag, och detta så mycket mindre som fråga nu icke föreligger, huruvida värnpliktiga av 1917 års klass skola fullgöra repetitionsövning under år 1920 eller icke.

På grund av vad sålunda anförts och då det framlagda lagförslagets granskning ur formell synpunkt icke givit anledning till någon anmärkning, finner sig utskottet böra tillstyrka, att detsamma av riksdagen antages.

Att, på sätt herr Lindhagen föreslagit, helt och hållet inställa eller, utöver vad Kungl. Maj:t ifrågasatt, begränsa värnpliktsövningarna för 1918 års klass, har utskottet icke funnit sig kunna tillstyrka.

Utskottet får alltså hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 7 framlagda förslag må av riksdagen bifallas;

b) att herr Lindhagens motion nr 8, i vad den avser de värnpliktsövningar, som i förenämnda proposition nr 7 beröras, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 20 augusti 1919.

På Tredje särskilda utskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Reservationer:

av herrar *Nilsson* i Landeryd och *Andersson* i Knäppinge, vilka ansett, att sjätte stycket av utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Vad slutligen angår förslaget om inställande av årets repetitionsövningar — — — — — finner utskottet sig böra tillstyrka. Då repetitionsövning med endast en årsklass knappast lärer kunna ifrågakomma, anser sig utskottet böra tillstyrka bifall till Kungl Maj:t:s förslag jämväl beträffande 1917 års klass».

av herrar *Klefbeck*, *Oscar Olsson*, *Linder*, *J. E. Berglund*, *Andersson* i Råstock, *E. Lindley*, *Hansson* i Stockholm, *Carlsson* i Frosterud och *Andersson* i Stockholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Utskottet har icke funnit anledning till någon erinran mot formuleringen av §§ 1 och 2 i det av Kungl. Maj:t framlagda lagförslaget.

Utskottet har emellertid velat fästa uppmärksamheten på, att enligt den kungl. propositionen bilagd generalorder av den 8 juli d. å. tjänstgöringsperioderna för värnpliktige av 1918 års klass blivit mera omfattande än som under ärendets behandling vid årets lagtima riksdag ifrågasattes. Samtidigt har utskottet genom inhämtad upplysning konstaterat, att hela antalet för närvarande inkallade värnpliktige uppgår till omkring 11,500 vapenföra och omkring 2,000 icke vapenföra, därav resp. 7,237 och 1,093 tilldelade infanteriet. Då under närmast föregående tjänstgöringsperiod antalet inkallade vapenföra vid fotfolket utgjorde endast 5,082, föreligger sålunda en väsentlig ökning av antalet inkallade.

Utskottet har av denna anledning velat erinra därom, att andra kammaren vid årets lagtima riksdag genom bifall till en föreslagen utredning förutsatte, att Kungl. Maj:t skulle taga i övervägande åtgärder för nedbringande av antalet inkallade värnpliktige till för vård- och vakttjänsten oundgängligt antal. I uttalandet anvisades såsom lämpliga åtgärder i detta syfte viss permittering av redan inkallade och minskning av tjänstgöringsperioderna för de övriga. Utskottet finner alltjämt skäl föreligga för ett sådant övervägande. Därvid borde särskilt tagas i betraktande, huruvida icke en ytterligare avkortning bör beredas de till Gottland från fastlandet inkallade värnpliktige, vilka enligt i propo-

sitionen nr 401 till årets lagtima riksdag lämnade upplysningar skulle komma att fullgöra en tjänstgöring av 7 månader i följd.

Utskottet har också velat fästa uppmärksamheten på att i den kungl. propositionen icke ställes i utsikt någon avkortning i de icke vapenföra värnpliktiges tjänstgöringstid. Om sådan arkortning icke kommer till stånd, skulle dessa värnpliktige få en tjänstgöringstid överstigande den för de vapenföra. Detta kan icke vara rimligt. Utskottet förutsätter därför, att Kungl. Maj:t skyndsammast tar under övervägande åtgärder för avkortning i de icke vapenföras tjänstgöring.

Mot den tillämnade avkortningen av tjänstgöringstiden för studenter och med dem i värnpliktshänseende likställda har utskottet icke något att erinra.

Rörande § 3 i Kungl. Maj:ts förslag till lag har utskottet ansett sig böra föreslå den ändring, att även 1917 års klass erhåller befrielse och icke endast uppskov från årets repetitionsövning. Av departementschefens yttrande till statsrådsprotokollet den 9 maj 1919, framgår, att statsrådet håller för möjligt, att sådan befrielse senare skulle kunna beslutas. Utskottet håller emellertid före, att det för ifrågavarande värnpliktige är av synnerlig vikt att redan nu få visshet om att deras tjänstgörings-skyldighet icke kommer att utsträckas även till 1921. Utskottet har därför ansett lämpligt, att redan nu, i likhet med vad försvarskommissionen förordat, beslut fattas om befrielse även för 1917 års klass från fullgörande av årets repetitionsövning.

På grund av inhämtade upplysningar rörande svårigheten att utan utnyttjande av 1917 års klass vid kavalleriet upprätthålla vård- och vakttjänsten har utskottet ansett lämpligt, att på det sättet göres ett undantag, att det överlåtes åt Kungl. Maj:t att bestämma, i vilken omfattning 1917 års värnpliktige vid kavalleriet må genom permittering erhålla befrielse från årets repetitionsövning. Utskottet förutsätter alltså, att dessa värnpliktige i den mån deras tjänstgöring icke är oundgänglig för fullgörande av vård- och vakttjänsten genom permittering befrias från fullgörandet av årets repetitionövning.

Utskottet får alltså hemställa,

a) att Kungl. Maj:ts i propositionen nr 7 framlagda förslag må av riksdagen bifallas med den ändring att § 3 erhåller följande lydelse:

„Värnpliktige, tillhörande 1916 års klass, — — — — repetitionsövning.

Värnpliktiga, tillhörande 1917 års klass, må, med undantag för de kavalleriet tilldelade, erhålla befrielse

från fullgörande av dem under år 1919 åliggande repetitionsövning';

b) att herr Lindhagens motion nr 8, i vad den avser de värnpliktsövningar, som i förenämnda proposition nr 7 beröras, i den mån den icke kan anses besvarad genom vad utskottet under a) hemställt, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd.

av herr *Hammar skjöld* beträffande § 2 i det av utskottet tillstyrkta lagförslaget;

av herrar friherre *Fleming*, *Hallin*, *Widell*, och *Hammar skjöld* beträffande § 3 i det av utskottet tillstyrkta lagförslaget;
